

1012

1012
1012

36. 37
DISPUTATIO MEDICA *N347*

De

**DOLORE HY-
POCHONDRIACO,**

vulgò sed falsò
putato

SPLENETICO,

Quam

Sub Præsidio

Viri Nobilissimi & Experientissimi

MICHAELIS ETTMULLERI,

Phil. & Med.D.

Publicæ Philiatorum censuræ submittit

Author-Respondens

EMANUEL BLUM,

Hamburgensis.

Ad diem 4. Maji. Anno M. DC. LXXI.

H. L. Q. S.

L I P S I Æ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

Anno M. DC. LXXXIII.

1398

Q. D. B. V.

PROEMIUM.

E Legans certè est illa comparatio, quam inter hominis, anniqve ætates instituit *Ovidius lib. Metamorph. 15.*

*Nam tener, & lactens, pueriq, simillimus ævo
Vere novo est. tunc herba recens, & roboris expers
Turgēt. & insolita est: & spe delectat agrestes.
Transit in æstatem, post ver, robustior annus:
Fitq, valens juvenis. neqve enim robustior ætas
Excipit Autumnus, posito fervore juventa,
Maturus; mitisq, inter juvenemq, senemq;
Inde senilis hyems*

hominis & anni ætatibus illæ Scientiarum, Artiumqve respondent; nam, ut rectè *Sapiens loquitur Seneca: Multum egerunt majores nostri, sed non peregerunt, multa agenda restant posteris; nec ulli post centum annos exercendi ingenii deerit occasio: Ita legimus, Artis Pictoriæ adeò tenera principia fuisse, ut rebus pictis nomina addiderint, eandem verò progressu temporis ab Apelle vel optimè excultam, ac Naturæ matris fætum egregiè adumbratum fuisse; Ita medicamentorum luxuriosa jam seges, de eorum singulatim agnitâ virtute surrexit; Inprimis tamen, cum illis comparari potest, partium Humani Corporis structuræ & usus cognitio: Hæc olim paulò obscuriori caligine merfa erat, indè verò ab *Harveo, Conringio, & forsan prius à Paulo Sarpâ Veneto*, motum sanguinis indicantibus, nonnihil firmiori talo inniti cæpit, ac etiamnum novas vires & robur acquirit, majores à seculi hujus felicitate expectans. Maximè verò omnium controversa fuit hætenus sententia de verâ structura & usu lienis, veteribus huic multos morbos adscribentibus, recentioribus verò ipsi patrocinantibus. Et horum quidem Clarissimorum Virorum vestigiis*

stigiis insistentes, & nos in præsentiarum *lienem* à doloribus ipsi vulgò tributis vindicare, eosdemq̃ve *colo* potiùs adscribendos esse, demonstrare conabimur.

CAPUT I.

Historiam doloris Hypochondriaci recenset.

§. I.

SI quæ alia totius corporis regio, utiq̃ve tertius venter, abdomen q̃vi vocatur Anatomicis, variis ac frequentissimis cruciatur doloribus. Inter plurimas autem, quas hic includit partes, primariò *Intestina* dolorosè affliguntur in morbo scilicet iliaco, dysenteriâ, tenesmo, dolore lumbari, colicâ, passionibus Mulierum hystericis, doloribus in & post partum, doloribus scorbuticis, convulsivis, nephriticis, aliisque similibus. Causas frequentia horum dolorum inquirentes principem locum tenere videmus confluentiam succi biliosi salin. volat. oleosi, & succi pancreatici salin. acidi, cum chylo, ejusq̃ve relicto intestina incrustante muco; nam ex horum sub finem duodeni concursu, non potest non à particularum imprimis salinar. hos liq̃vores componentium, diversimodâ constitutione insignis oriri agitatio & effervescentia, quæ in sanis quidem blandè ac sine omni molestiâ peragitur, in statu verò morbooso hæc ipsa sæpius augetur, subinde etiam insigniter depravatur, quando videlicet vel chylus, in ventriculo non benè coctus, contumaciter spernit *Imperium Triumvirale* (ut hoc nomine succum biliosum, pancreaticum, & pituitam intestinalem indigitare cum *Sylvio* liceat) vel etiam quando horum, unus alteri prædominari studet, vel ex læsa constitutione vitiosè cum altero effervescit, hinc enim illæ lancinationes, distensiones, tormina, frigora, æstus, similesq̃ve molestiæ modò vagæ modò fixæ in abdomine oriuntur, de quibus ægrotantes acerbè ut plurimum conq̃veri solent. Altera ab hac causa est frequentia flatuum, vitiosæ effervescentiæ pernicioosa proles, quibus dum à pituitosâ intestinorum dilutâ crustâ, similiter ac à præcipitatis partibus debitò terrestrioribus, feculentioribus, viscosioribus, via intercludi-

tur, fit, ut intestina distendantur vehementius, & quasi violenter divellantur cum acerbo patientium cruciatu. Accedunt his tertio loco, nervei funiculi, intestina frequenter cingentes, ex insignioribus ac mirabilibus eorum in mesenterio plexibus, ut ad alias abdominis partes, ita specialiter ad intestina distributi, à quibus sive per essentiam irritatis, sive per consensum cum aliis corporis partibus affectis, varii spasmodici, convulsivi ac acerbissimi dolores, modò in unâ abdominis parte separatim, modò verò conjunctim in omnibus ferè simul excitantur.

§. 2. Hos inter dolores, si quis alius acerbus contumax & sæpè recurrens, est iste dolor abdominis, qui percipitur sub hypochondrio sinistro, & quem ad imitationem *Clariff. Sylvii lib. 1. prax. cap. 14. §. 6. Hypochondriacum* vocabimus. Percipitur scilicet dolor gravissimè lancinans & pungens, interdum simul distendens & vehementer vellicans, fixus sub hypochondrio sinistro, & tam cavitatem illam, quam ibidem costæ spuriae efformant, occupans, quam se etiam interdum latius extendens, ac partem illam molliorem lumbis conterminam obsidens, intumescencia sæpiùs ibi locorum manifestè apparet, nunc mollis & compressioni cedens, nunc verò tactui pertinaciùs resistens. Graviùs ut plurimum urget dolor dum ægri supini jacent, uti & dum inspirant, tunc enim punctiones atrociores percipere se conqveruntur, admotâ verò manu regioni dolenti, hacqve compressâ remissio doloris & quoddam levamen percipitur; respiratio adest simul difficilis, non tantùm ob punctiones tunc perceptas, sed quod inspirando thoracem sufficienter distendere nequeant, quin impedimentum aliquod in hypochondriis, mediaqve regione epigastricâ, se opponere videatur. Præterea appetitus ferè semper simul est prostratus, supervenientibus interdum, si atrocior fuerit dolor, vomitibus contumacibus tam ingestorum quam liquaminum flavescientium, viridum, viscidorum, crassorum, tenuium, &c. sub quo vomendi conatu ægri miserabiliter de dolore exacerbatione conqveruntur. Deniqve alvus ut plurimum est obstructa, rariùs naturaliter fluida, rarissimè nimis laxa, urgetqve simul flatuum copia, quorum

rum excretionem levamen aliquod, sed parvum, nec diu durans percipiunt ægri. His interdum accedunt, & vel potissimum in sexu sequiori, dolores totum abdomen occupantes, & ad genitalia excurrentes, qui parturientium dolores ferè imitantur, hinc ad lumbos dorsumque reflexi tandem disparent, successive denuò recurrentes. Clysmata injecta, & primario quidem ex emollientibus, ac abstergentibus hinc & carminantibus, malum levare solent. Similiter quoque remedia externa ex oleis destillatis penetrantibus, aromaticis, regioni abdominis stomachali, s. scrobiculo cordis ut vocant, item hypochondrio sinistro, & ubi totum abdomen occupatur, umbilici orbitæ successive illita conducunt. Interius vero egregium usum habent blandè laxantia & viscida abstergentia, nec non aromatica, item semina & radices sapore nonnihil acri, ac odore svari pollentes. In genere verò omnia salia volatilia partibus oleosis & spirituosis attemperata, item opiata addita magnarum hic virium esse experientia docet.

§. 3. Adstantes ubi audiunt ægrorum querelas, subito *Lienis* & affectum & culpam incusant: His pleno ore assentiuntur ipsi ægri, *lienis* pessimum viscus execrantes, quoniam non raro ipsi Medici aut falsâ opinione seducti, aut ut auram plebeculæ captent, similiter morbum *lienis* vocant, *Die Milz-Beschwerung*. Applicantur ob id emplastra splenetica usitata, de ammoniaco, de cicuta, meliloto, mucilagine femin. psyllii, &c. fiuntque inunctiones cum oleis capparum, oleo & extracto nicotianæ, oleo amygdalarum, oleo irino, lil. albor. nardino, tamariscino, juniper. laterin. rutac. anethin. quæ diutius continuata, tandem non sine fructu sunt. Assumuntur etiam per os usitate Spiritus cochlear. nasturt. aq. & essent. spleneticae, essent. splenis bovis, ess. fumar. compos. Tinct. essent. flor. croc. & salia martialia, saccharum Saturn. Remed. ex Tartaro parata, similiaque quibus & aperiat obstructus *lien*, & dissolvatur ejusdem infarctus, ut humoribus liber exitus concedatur, indeque isti dolores sopiantur.

CAPUT II.

Subjectum Doloris Hypochondriaci declarat.

§. I.

S Plenis viscus usitatè incusari, ex dictis non minùs quàm quodidians vulgi querelis patet; Nos tamen adæquatam affectus huius Subjectum esse dicimus *intestina sub hypochondrio sinistro delitescunt, tam tenuia, quàm primariò crassa, & ex his quidem frequentius intestini coli istam partem, quæ hypochondrium sinistrum occupat, & ubi colon ex ampliori cavitate arctius non nihil constringitur, ut optimè observavit C. Baubinus, simulqve angulari figurâ curvatum ad renem sinistrum descendit; Est enim hic locus aptissimus, in quo aut scybala indurata hæere, aut mucilagines acidæ stagnare, aut flatuum impetus cohiberi, retrudi, ac retroflecti possit; Ex quibus quid aliud quàm dolorum varii cruciatus, lancinationes, rosiones, punctiones, distensiones subnasci possunt; teste Hildano cent. 5. obs. 33. ubi ita habet: Cum excrementa, in superiori & capacissimâ intestini coli parte, in globos magnos, prout capacitas ferebat, indurata, à flatu versus hanc angustiam magnâ cum violentiâ pellantur, accidit, ut non nisi summo cum dolore permeare possint; Ex intestinis verò tenuibus, eam jejuni partem, quæ à lumbis liberiùs in hypochondrium sinistrum assurgit, ibiqve incurvatur, simili dolore interdum quoqve sed secundariò tantum affici, omninò cum Sylvio asserimus. V. Sylv. prax. p. 147. ut ut rariùs hoc ipsum contingere soleat.*

§. 2. Quod si exactè consideremus, quæ circa tales ægros eveniunt, vel spontè asserti nostri veritas se manifestat; Situs enim doloris, exactè ad coli situm & conformationem ibidem locorum se conformat, descendens subinde deorsum non nihil ad renem usqve sinistrum, aut extendens se sub costis nothis non parùm versus hypochondrium dextrum; Imò evenit interdum, ut similis dolor, qui antè erat in hypochondrio dextro, successivè transferatur ad sinistrum, ibiqve fixâ sede firmatâ atrociùs affligat; Unde etiam est, quod Clysmata tam potenter ferant opem, præsentaneumqve interdum sint remedium, quod & contactus & virtus eorum hûc inprimis pertingat. Accedit, quod quò contumacior est alvus, eò dolor sit atrocior, & quo illa fluidior, eò hic remissior; Item quod excretio flatuum malum levet, quos ex liene proficisci quis

quis

quis asserat? quin hi ipsi potius nullibi magis quam in Intestinis specialiter verò in colo stabulantur. Econtra lien ratione situs, qui est sub costis, ita ut ultimam harum infimo suo extremo vix ac ne vix quidem contingat, tumorem vel visibilem oculis offerre, vel manu palpabilem tactui repræsentare nullo modo potest, id quod tamen veterum volunt asserta; nisi forsan *laxata admodum vel rupta sint vincula*, quibus diaphragmati, omento, ventriculo, locisque vicinis annectitur; quale exemplum in *Obs. 3. M. Bogdan. affixis Cultro Anatomico Lyseri* prostat; vel ab humore in eo stagnante in immensam molem assurgat, de quo *Vid. Malpigh. de structur. & usu viscerum, ubi de liene, vel etiam ipsum lienis parenchyma*, modò texturam hanc membranofam ita appellare fas sit, enormiter excrescat; observante *Bartolin. C. 1. ep. 62. p. 254. & C. 4. ep. 13.* Quæ omnia tamen rarissimè fiunt, cum dolor *hypochondriacus* sit frequentissimus; & posito illa adesse, tamen talia symptomata qualia hypochondrio sinistro dolentes habent, non inferunt, de quo infra. Præterea, ratione parenchymatis adeò inflari nequit lien, ut in sinistro hypochondrio extuberet, & admotâ manu cum murmure tumor intus occultetur, id quod soli colo ibi locorum proprium: Nam *splenis* parenchyma, adeò ineptum est extensioni à flatibus, ut etiam nisi magnâ vi in exempto exsiccatoque fieri non possit. Omnes itaque *splenis* dictas inflationes, potius flatuum aut in *jejuno* aut potissimum in *colo sub hypochondrio sinistro* coacervationes dixerim. Exemplum sit inflatio ista splenis, quæ est apud *Forestum lib. 20. Obs. 4. p. m. 276.* quam in colo fuisse cæcus sit, qui non apertè videat. Propterea namque etiam evenit in tali *hypochondrii dolore*, quod manus loco dolenti cum forti compressione admota, quatenus flatuum agmina disjiciuntur, dolorificæ distensionis, lancinationisque, levamentum adferat.

§. 3. Sed ne solis speculationibus indulgere videamur, vel observationes Practicæ idem oculariter testantur. *Vid. Salmuth. Cent. I. Obs. 24.* Quæ observatio luculentissima est, ad confirmandam nostram hypothesin, scybalis per sesquiannum in colo rerentis, affectum & dolorem vulgò habitum *spleneticum*, exactissimè cum omnibus symptomatibus inferentibus. Cui simile sed magis adhuc stupen-

stupendum, infarctus talis per sexennium continuati, pro scirrhus contumaci habiti, exemplum recenset *Fernelius lib. VI. de partib. morb. & sympt. c. 9.* Nec minus eleganter nostram opinionem illustrat, *Obs. 58. in Cent. I. Hildan.* Quibus adjungatur observatu dignissimus affectus & cura, relata à *Sylv. prax. c. 14. p. 168.* Pertinet etiam huc casus 36. *Cent. I. Gabelchouer.* quem splenis dolorem, colicam hypochondriacam fuisse, curatio ejus testatur. Vix dubito, quin & *Obs. 21. Panaroll. Pent. 2.* huic albo inscribam, scilicet, quia mucilaginosæ fordes, à jusculo cum spir. vitrioli, attenuatæ solutæque fuerunt, unde transitu per anum reperto, spleneticus putatus liberatus fuit. Hinc cautè monent omnes Practici, cavendum, ne dolor hypochondrii sinistri cum dolore lienis confundatur. Vide sis *Hildan. cit. loc. & Forestum l. 20. Obs. 2. Schol. p. 275.* quo loco libenter concedit, dolorem colicum distendentem acutum & interdum mobilem, dolorem vero lienis gravativum tantum esse. Reliqui Practici, ubi ad diagnosin doloris ex vitio & affectu lienis perveniunt, potius alia signa adducunt, quibus is affectus cognosci debeat, quam ut proprium splenis dolorem monstrare possint: Et tamen hæ ipsæ notæ, quibus splenem laborantem exprimere conantur, de gravitate, videlicet in hypochondrio sinistro, de dolore à longâ ambulatione, equitatione aliove vehementi exercitio, de appetitu prostrato, fluxu hæmorrhoidum ablato, spiritus difficultate, mæstitiâ, somniis turbulentis, de utilitate supervenientis dyarrhœæ, dysentericæ, humorumque acidorum vomitûs, item quas de colore cutis atro, excretis nigris, rugitu & murmure in sinistro hypochondrio referunt, ea omnia, partim *Colo & intestinis affectis* vel maximè convenire dicimus, partim verò antiquam istam *Galenii & Avicennæ* Doctrinam sapiunt, & falsæ ac præconceptæ illi opinioni de officio Lienis circa humorem melancholicum superstructa sunt. Nimirum Lienem ex Epate per vas venosum attrahere crassum ac limosum succum, ipsis vocatum Melancholicum, illum alterare, ac ex ipso conveniens sibi alimentum elaborare, reliquo inutili ad Ventriculum, per vas breve amandato: Quod si jam eveniat, addunt, ut transitus hic denegetur excrementum hoc in totum corpus redundans, id ipsum necessario inqvi-

inquinat, variosque morbos, imprimis verò icterum nigrum, Scorbutum, Affectionem hypochondr. inducit, simili modo ac ex obstructione vesiculæ felleæ icterus flavus generetur. Quorum tamen omnium explicatio, ex aliis longè fontibus haurienda.

§. 4. Res ut pateat ulterius, consideremus saltem dolorem istum punctorium hypochondrii sinistri, qui post vehementiores corporis motus, & exercitia accidere solet, & in specie post equitationem torquet, uno ore *das Milzstechen* vocatus; unde etiam natum vulgare illud dogma, eximi posse aut saltem debere, cursoribus *Lienem*, ut citra punctorias has molestias, citatiori cursu pergere possent, de quo consulatur *Cl. Mæbius in fundament. physiolog.* Verum hunc Dolorem non esse *Splenicum*, ipse *Sennertus*, qui tamen aliàs ex hypothese vulgari *Lieni* ejusque dolori multum adhuc tribuit *lib. 3. prax. pag. 498.* libenter fatetur. In eo tamen à nostra opinione declinat, quod Peritonæo illum acceptum ferat, cum potiori jure *intestinis ibidem locorum arctatis*, & in specie *Colo*, ejusque angustiori peripheriæ in curvaturâ sit adscribendus. Unde etiam est, quod post pastum crebrius assurgat talis dolor, quando scilicet & copiosiores flatus ex alimentorum recenti assumptione & distributione, intestina distendunt, & colon à vicino ventriculi fundo magis comprimitur, & angustatur: ita & impressio digitorum in locum puncturæ, aut fortior manus applicatio, dolorem sopit, quatenus flatuum impetum retrudit ac retroflectit, quorum emissionem dolor sensibiliter levatur, id quod ex *Liene* quomodo deduci possit non video; Præterea dolores hujusmodi eis in specie graviores incumbunt, qui affectione hypochondriacâ laborant, ac inde largiori flatuum ditati sunt proventu. Dum E. per motum & exercitium in concalectis intestinis flatus impetuosiore turgescentiâ vagantur, sub hypochondrio sinistro ex quacunque causa hærent, dolorum istorum puncteriorum causæ existunt.

§. 5. *Intestinatorum* si consideramus substantiam, Doloribus acutis concipiendis aptissimam, (sicut reverà, quam acuti sint & torquentes, tantum non quotidiè experimur) è contra verò *Lienis* parenchyma quam his ipsis sit ineptum, magis magisque nostra

confirmatur opinio. Est enim totum *Lienis* corpus membrana-
rum congeries in Cellulas, & concamerationes efformata five di-
stineta; quæ apud veluti favos aptè repræsentant; In his cellulis
copiosissimæ & ferè innumeræ sunt glandulæ ovales, coloris albi,
racematim tanquam uvæ botrus, invicem contextæ, cum septem
vel octo singulus quique botrus conglobetur: Has inter spargun-
tur arteriarum & venarum capreoli, quibus intertextuntur fibræ
copiosæ, cum numerosâ ramulorum five fibrillarum sobole, pro-
gnatæ ab interiori membranâ *Lienis*, five à capsulâ ejusdem, ad
robur mollioris substantiæ, five ut sint tanquam trabes, pro firman-
dis parietibus vasorum sanguineorum & nervosorum ac cellula-
rum. Hanc *Lienis* structuram, hæcenus omnium Anatomicorum
sedulitatem eludentem (Hoffmannus enim & alii parenchymato-
sam carnem appellant, *Higlmorus* verò concretum sanguinem vo-
cat; omnesque Anatomici uno consensu sanguinem congruma-
tum circa fibras nerveas pronuntiarunt; decepti, quod vel levissi-
mâ cultelli admotione, arteriarum & venarum quasi filamenta san-
guinem pro supplemento spatiorum, quæ sunt inter glandulas
illas, effundant, ac sic densam caliginem oculis offundant) uti pri-
mus lustravit *Malpighius*, ita & idem ad absconditas symptomatum
hujus visceris causas, facilius penetrare potuit; Nimirum vel à
copioso humorum per arterias nervosque affluxu ad glandulas
has vel vitio vasis auferentis, vel appulsæ materiæ energiâ, *Lie-
nem* interdum laxum & ut plurimum amplum reddi, continuato
nihilominus perpetuò sanguinis affluxu in tumore jam factò. His
ita trutinatis, dolorem *pulsatorium* ex sanguinis arteriosi motu, aut
gravativum ex parenchymate ejus, variis excrementis infarcto,
aut *Teste Bartholin. cent. 4. ep. 14.* ultra molem naturalem excrecente,
ipsis libenter concedimus; imò ut largiores simus, & *tensivum*
quendam, obscurum tamen dolorem, ex distensione ejus membra-
næ, tandem largimur: sed acutum, pungentem; lacerantem, tere-
brantem & tam atrociter torquentem dolorem ut inferat paren-
chyma ejus minùs sensibile & cujus structura huic omninò repugnat,
nulli admittimus, quin hos soli *Colo* & aliquando *Intestino tenui* ibi-
dem

dem locorum incluso constanter adscribamus; Nam & duri tumores & scirrho *Lienem* infestant, qui tamen citrà ullam insigniorem molestiam, sæpè etiam insensibiliter succrescere solent, pluresqve ad annos circumferuntur.

§. 6. Dolenda intereà est *Lienis* conditio, cujus structura & usus legitimus, uti hæctenùs plane stetit incognitus, ne dicam neglectus, ita nihilominus tot malorum morborumqve à vulgo ignaro habetur sentina, ut tantum non relegare istud & exterminare ex Republica microcosmicâ, volupe ducant; Sed innocentiam ejus egregiè defendunt *Sylvius disp. de usu Lienis*, ob id à quibusdam malevolis titulum Patroni *Lienis* adeptus, item *Coring. Tr. de gener. & usu sangv.* Nam neqve scorbuti, neqve Mali Hypochondriaci, neqve icteri nigri fomes & focus est *Lien* obstructus, vel alio modo vitiat; nec magis Quartanæ cubile est *Splen*, quam Tertianæ Hepar. Et posito quod Emplastrum *Helmont. Tr. de febr. p. 776. Splenis* regioni appositum centenas Quartanas tutò persanârit, nihilominus tamen hoc ipsum, non magis sedem esse ejus in *splene* probat, quam quod Emplastrum febrile *B. D. Michaëlis ex fuligine Therebinth. camphor. &c.* quo carpis manuum applicato, in sene decrepito aliquando, eandem Quartanam curavit, (non secus ac similia externa sæpiùs mirabiles edunt effectus) probare deberet, eandem aliasvè intermittentes residere in carpis manuum. Plura alia *Helmontii de Splene lepidè asserta*, tam quoad jus duumviratus, quam quoad somni vigilarumqve radicem, nec non vim genitalem ex eo derivatam, sufficienter infringit canis sine *splene* optimè se habens, & omnes actiones quâ vitales, quâ animales & genitales, alacriter obiens. Neqve tamen hæc ita accepta volumus, ac si in totum *Lienis* morbos negaremus, ac universaliter omnes ejus obstructions rejiceremus, nam inquisitiva Anatomicorum manus, plus satis easdem ad scirrhosam lapideamqve duritiem impactas, nobis detexit; sed hoc tantum urgemus: I. Sæpius incusari *Lienem* ejusqve parenchyma, tanquam obstructum & infarctum in morbis Chronicis, in primis verò affectibus appellatis melancholicis, ut ut id solâ præconceptâ opinione, sine ratione manifestâ, sine signo saltem probabili ad-

struatur, quod confirmat experientia *Cl. Sylv.* qui *disp. de Liene* testatur, se in cadaveribus longè ultrà 100. dissectis, & ex his plurimis per omnem vitam Malo Hypochondriaco, melancholiâ &c. laborantibus, imò ob illam extinctis, semper satis sanum ac floridum, observâsse hoc viscus, nunquam verò inflatum, induratum, vel obstructum. 2. Tumores, scirrhos, & infarctus hujus visceris, qui non rarò in morbis chronicis deprehenduntur, & quidem specialiter in *Quartanâ*, non tam radices esse horum morborum, aut fomites, quam producta morbosa istis inveteratis supervenientia, ac ex vitio primæ digestionis orta, simili modo, ac calculus productum est morbosum, ex certâ istâ ametriâ salium, quâ eadē se facile coagulant, ipse verò morbus est lithiasis: adeoque hi *Lienis* tumores obstructionsque effectus potius morborum erunt, quam causæ radicales.

CAPUT III.

Causas Doloris Hypochondriaci materiales & formales scrutatur.

CAusarum dum studemus evolutioni, has melioris doctrinæ gratiâ, in proximas & remotas, ex rebus non naturalibus desumptas, dividemus; Inter proximas I. se offerunt scybala, s. *feces alvinæ induratae*, id quod fit I. dum, vel à diurnâ retentione exsiccantur, quatenus aliæ fluidæ chylosæ partes à venis lacteis absorbentur, & forsân aliæ tenuiores agiliores & volatiliores perpetuò per poros cutis transpirant, unde partes crassiores & terrestriores suo vehiculo destitutæ, magis concentrantur & compinguntur, ac ob molem suam neque motu illo peristaltico, neque compressione à partibus vicinis promoveri queunt: Tale exemplum est in *Salmuth. C. 1. obs. 24.* quando per sesquiannum Scybala fuisse retenta dicit, item in *Cent. 3. obs. 45.* Id quod etiam accidere potest à sudore copioso vel ab exercitio vehementi, &c. 2. dum à coagulatione nimia indurantur, id quod imprimis accidit, aut vitio Succorum sub finem Duodeni miscendorum (quod *Grafius* succi pancreatici vitiosæ aciditati, ac austeritati adscribit) aut assumptorum, quan-

quando hæc duriora, viscosiora, ac in ventriculo non bene cocta, neque in intestinis cum bile & succo Pancreatico satis permista fuerint. Ex his enim & similibus causis, scybala prædicta facile subsistunt, in cellulis Coli, in specie tamen *ubi sub hypochondrio sinistro angustatur & incurvatur*, ac adeò dolores & sæpius duritiem tactui resistentem inferunt. Teste præter *obs. Salmuth. supra allegatam, Schenck. in obs. lib. 3.* ubi plura adducit similia exempla: Quo simul facere videntur Colicæ aureæ ex nummis aureis deglutitis observatæ à *Bartolin. Cent. 3. ep. 69. & Borello Cent. 4. obs. 25.*

§. 2. Post Scybala sese offerunt, sordes mucilaginosæ & viscidæ, eæ scilicet quas vulgò *pituitam vitream* nominant, Paracelsus verò, in sensu latiori, *Tartarum fecalem & mucilaginosum*, quod succo illi, qui in vino circa doliorum parietes concrevit, quodammodo similis, & acidum subtile coagulans feces, ejus sit primordium, appellat. Producentur autem hæ sordes in nimia copiâ, modò *ab alimentis difficulter digestilibus*, viscidis &c. de quibus inferius dicendi erit occasio: modò à *fermento stomachico deficiente* in digestionis negotio & loco chyli volatilis falsi, liqvamen viscidum tenax mucilaginosum & ut plurimum vitiosè acidum producente: interdum etiam *ex inertia s. deficiente acrimonia* succi pancreatici & biliosi non abstergentium, nec solventium mucum intestinorum superfluum. Ab his & similibus causis, pasta crassa, viscida, ac tenax, sæpius acida & pontica, generatur, ventriculi & primario intestinorum lateribus agglutinanda & infarcienda. Teste *Salmuth. Cent. 5. obs. 78. Vidit Dn. Peucerus in Italo quodam Colicâ consumpto, dissectoque, totum Colon pituitâ obductum relicto saltem foramine digiti crassitie.* Huic proximè accedit, quod refert *Sennert. l. 3. prax. de Cl. Lipsio: hunc sc. aliquando materiam adeò lentam & tenacem paulatim in rotâ intestinali fistulâ à vitâ sedentariâ ac in studiis contabescente, coacervatam ejusque figuram retinentem per album rejecisse, ut se omnia intestina effudisse putarit.* Affinis his est locus ille *Fernelii supra allegatus*, ubi Coli ex toto à *pituitâ infarcti* legitur exemplum. Hæc pituita, si simul, id quod ut plurimum contingit, vitioso acore, sive ex stomachi errore, s. ex succi pancreatici vitioso acore omnibus partibus mem-

branosis hostili, inquinata ac in Colo sub hypochondrio sinistro collecta fuerit, fixum continuo lancinantem, &, quasi aculeis pars perforaretur, atrociter pungentem apto vocabulo terebrantem appellatum, dolorem infert.

§. 3. Freqventes denique dolorum vulgò dictorum *splenico- rum* causæ flatus sub hypochondrio sinistro inclusi. Hi, ipsi non à calore neque à frigore, ut veteres voluere & in quam mentem loquitur *Forestus lib. XX, obs. IV. in schol.* Generatur igitur ventosa flatulencia, *Teste Aetio ex frigiditate membrorum eundem producentium, & cit. loc. addit: aromatica propinare nolui, ne materia illa frigida in flatus dissolveretur, sed per vitiosam generantur fermentationem, probante id Kergero tr. de ferment. 3. c. 4. p. 223.* prædominante in hac vitioso ac p. n. acido, idque sæpissimè in subjectâ materiâ viscidâ. Generari dixi flatus per fermentationis modum, ita ut reverâ non inexistant assumptis, sed de novo producantur ex eisdem, sive in stomacho sive in intestinis hoc fiat; Non secus ac ex musto fermentante eructatur gas copiosum flatulentum, quod antea in eo non erat, sed per fermentationis demum modum excitatur. Hinc est quod hypochondriaci, ex quibuscunque fere assumptis copiosos generent flatus, cum contra robustus stomachus, vulgò flatulenta dicta, citrà eorum proventum potestate sui fermenti digerat. De quo *vid. accuratius Helmontius tr. de flatib.* Sunt nempe flatus, novum quoddamens spirituosum, spiritus scilicet sylvestres incoercibiles & non coagulabiles, quos ex defectu Etymi nomine *Gas* appellat. *Helmont* in suis scriptis, & quos neque præcisè salinæ, neque sulphuræ naturæ esse, sed ex utriusque actione aliquod emanans tertium, aptè asserit *Becher. phys. subterr. l. 1. s. 5. c. 2.* Hi E. flatus impetuosius per amplitudines *Coli* delati, impingunt in lateris sinistri eâ parte, quâ id incurvatur ac angustatur, unde in se coacti cum murmure & borborygmis non rarò sensibilibus retro flectuntur, & molestum distensionis lacerationisque sensum inferunt, tunc imprimis quando respirationis actione diaphragma deorsum pulsus, *Colon* ibidem substratum premit, ac ita flatus in angustum spatium cogit, unde non rarò tumor elevatur, qui affectione hypochondriacâ laborantibus potissimū familiaris est & malè *inflatio Lienis* dici solet. §. 4.

§. 4. Fuerunt hæ causæ proximæ; accedo ad remotas, ex
sex rebus non naturalibus desumendas: has inter 1. est *aër* frigidus ab-
 domine vestibus non benè munito susceptus; quod si enim juxta
Hippocrat. Densam ac duram cutim habentes facilè offenduntur,
 quod excrementis in corpore contentis, non pateat liber exitus per
 cutim, multò magis frigus, non modò poros claudens, sed etiam
 per eos se forsan in corpus insinuans, subindè intestinorum varios
 dolores inducere, pituitamqve ipsam inspissando, malum hoc
 excitare posse opinamur; Sic *Forestus* dicit fratrem ipsius statim à
 refrigeratione pedum *dolorem Colicum* incurrisse *lib. XXI. obs. IV.*
 id quod etiam *Hippocr. S. 3. aph. 5. & 17.* testatur 2. *assumpta* vel *qualitate*,
 quâ fermentum stomachale obruunt, ita ut hoc tantæ activitati in-
 sufficiens reddatur; vel *qualitate suâ*, scilicet quatenus aut difficul-
 ter sunt coqvilia, aut viscida aut mucilaginosâ, aut astringentia,
 ad hanc passionem disponunt. In horum classe constituti sunt pi-
 sces, freqventer comesti, item castaneæ, mespili, & alia vulgaris
 notitiæ; ita ex *Mæb. instit. p. 43.* patet, ex spirarum in nimiâ copiâ
 assumptione dari alvum obstructam; ita *Schenk. l. 3. obs.* ex ceraso-
 rum cum nucleis devoratione, alvum per 3. septiman. clausam fu-
 isse, & eosdem post id tempus per alvum demum exiisse notat.
 Ita *Cornarus* ova indurata & comesta alvum adstringere observat.
Conf. 4. Ita *Sennertus* ex *Platero* annotat, quendam *Colicis* cruciatibus
 diu vexatum post clysmatum usum casei (quem copiosum antea
 assumserat) concreti induratiqve, magnam copiam per alvum ex-
 creviffe; ita *Uvæ* cum pelliculis comestæ, lethalem alvi contuma-
 ciam aliquando induxerunt; pelliculæ enim harum cum facultati
 digestivæ reluctentur, ac insigniter acidæ è stomacho in intestina
 elabantur, fit ut coagulentur excrementa, ac sic pertinacissima ob-
 structio sequatur. Consideranda venit etiam ipsa stomachi cru-
 ditas acida, ex quâ in intestinis postmodum per vitiosam fermen-
 tationem producuntur flatus, infarciens eadem de causa copioso
 mucos intestina, & in specie colon ejusqve cellulas. Id quod in iis
 ad oculos patet, qui affectione hypochondriacâ laborant, in his
 enim acidum hoc nimium & vitiosum in stomacho modo dictos
 effectus, tanquam pedissequas secum ducit.

§. 5. Præter talia, & flatulenta & in specie fermentativa assumpta, dolorosas has in sinistro latere dant turbas; Est scilicet, quorundam assumptorum hæc natura, ut sub digestionem stomachi fermentativa, copiosum gas eructent v.g. ex uvis comestis, it. ex cepis, quod partim sub ructuum nomine per os exhalat, partim per pylorum erumpens intestina flatibus replet, unde talia flatulenta dicuntur; sed & imprimis fermentativa assumpta hic consideranda sunt, ut fructus horœi, item musti potus, omniaque mellita ac saccharata, quæque ad horum naturam accedunt; talia enim in passione hypochondriacâ virorum & suffocatione hystericâ mulierum, quæ ferè coincidunt, cum vitioso acido effervescente, copiosos flatus producant, & sic *doloris hypochondriaci* fomitem ministrant. Novi mulierem, quæ ex potu vini tenuis cum saccharo probè edulcorati, in atroces abdominis & in specie hypochondrii sinistri cruciatus incidit; Cumularat autem ea antea ex ineptâ diætâ copiosam pituitam, unde ex potu fermentativo superingesto, flatus excitati ac in colo hinc inde coerciti & oberrantes, tam atroces dolores inferebant; simile exemplum refert *Forestus* de mercatore quodam, cui ex flatulentorum ciborum ingestione, & potatione musti, & tumor insignis & ingens dolor in latere sinistro exortus fuit, qui cum copioso flatuum exitu finiit.

§. 6. *Somnus* & ipse nimius ad intestinorum infarctum ac scybalorum aut viscidiorum excrementorum in Colo hæsiōnem plurimum disponit. Id quod etiam *de quiete* valet. Quemadmodum enim motu ac exercitio corporis sanguinis circulatio, ejus vitalis fermentatio ac spirituum volatilium generatio augetur, unde & alimentorum fermentatio, assimilatio, distributio & heterogeneorum separatio, ac præcipitatio promovetur, ita è contrario *somnus* nimius generandis & coacervandis crudis succis inservit, & omnes excretiones sensibiles consuetas, dum dormiens 7. horarum spatio, occultè, salubriter, & sine violentiâ perspirare solet, duplò magis, quàm vigilans teste *Sanctor. in Med. Static. s. 4. aph. 2.* tam propter spirituum animalium tardiozem motum, quam propter partium agiliorum transpirationem insensibilem transudationemque
sen-

sensibilem impedit, undè & ipsa excernenda imminuta, indeqve intestinorum retenta plurimum aucta tandem dolorem nostrum inferunt, ut ex dictis patet: Ut namqve aliàs legitimum sanitatis conservativum est motus, vicarius nempe omnis V. S. purgationis aut alius cujuscunqve sangvinis correctionis, id quod rusticorum & mechanicorum gens præ aliis sana confirmat, ita somnus immoderatus & nimia quies plurimis in specie diuturnis ægritudinibus fenestram aperiunt. Animi affectus ad motiones spirituum & humorum commodè referuntur, unde in quibus minus hi agitantur & moventur, ut in mœrore, tristitiâ, metu &c. ad dolorosum hunc affectum disponunt, in quibus verò iidem vehementius moventur, ut in irâ, gaudio &c. potiùs hunc ipsum curant.

§. 7. His ultimo loco ex rerum naturalium genere, annexenda venit peculiaris quorundam Idiosyncrasia, quâ miræ stipticitati alvi quidam sunt obnoxii; quod utut citra insignius incommodum fieri soleat, tamen periculo non vacat, quin diutiùs retenta scybala in *Coli anfractu sinistro* dolorem hunc inducant. Cujus Idiosyncrasie exempla videantur in *Sennert. l. 3. prax. p. 2. f. 2. c. 4.* Item *Bartol. c. 4. hist. 40. Panaroll. pentec. 1. obs. 1. & 17. Sylvatic. Cons. 46. l. 3. Rodio cent. 2. obs. 81. Salmuth. c. 2. obs. 65. & c. 3. obs. 36. Schenk. lib. 3. obs. Meibom. de usu flagror. p. 7.*

§. 8. Fuerunt hæ causæ materialiter consideratæ, videamus jam earum efficaciam formalem, seu rationem, sub quâ talem inferant dolorem, sæpè miseros ejulatus extrudentem; scilicet, quicquid obstinatius tanquam hostile irritat sensum Intestini *Coli*, in ea parte ubi angustatum & incurvatum sub hypochondrio sinistro incedit, hoc istâ irritatione molestâ, sub quâ intestinum dolere incipit, istud in contracturas, & spasmos convulsivos cogit, à quibus doloris mira exacerbatio & crudelitas, cum intestina velut per crampum contracta corrugataqve dolorem manifestent suum. Nam contractura est eque sensationis irritatæ s. doloris effectus s. consequens, nihilominus tamen hæc accedente mirè augetur dolor, adeò ut qui antea ferè insensibilis esset, nunc crudelibus torminibus partem, spasmò convulsam quodammodo dilacerare videatur. Oculari

C

exem-

exemplo hoc confirmat *Helmont. Tr. de flatibus §. 38. & de Lithias. c. 9. §. 132.* Mitiora hæc sunt, ubi scybala indurata solum intestinum obfident, ast si mucilago tenax acore peregrino rosivo imbuta pertinaciter ipsi adhæserit, hujus ponticus acor in viscidâ materiâ obstinatè hærens & continuò rodens, partem perforare quasi videtur, & ad ejus propulsionem frustraneam tamen, irritata intestina sese convellunt, & corrugant, unde crudeles lationes & torsiones, subindeqve recurrentes pungentes lancinationes misero modo ægros torquent: simili ratione atqve purgantia medicamenta, quatenus eorum particulae subtiliores intestinis inimicæ his pertinacius affixæ hærent, horum spasmos ac dolorificos cruciatus inducunt; Sic antimonium in substantiâ assumptum, membranas Intestinarum vellicando torminosam hypercatarsin infert, uti & resinae vegetabilium, item arsenicalia incautè usurpata, horrendos vomitus ac hypercatarses dolorosissimas inducunt. Periculosior est flatuum procella, qui ex vitiosâ, à p. n. acore, fermentatione excitati, & sub hypochondrio sinistro nonnihil coerciti, sui acrimoniâ & exoticâ impressione gravem dolorè inferunt, unde convulso contractoq; intestino & exitus ipsis præcluditur, & simul retropelluntur, unde vagos ac oberrantes, imprimis tamen sinistro in latere frequentius recurrentes, cruciatus excitant: Distendunt namqve hi intestinum, & hac violentiâ sensationē dolorificam inferunt, auctore contracturæ & consequenter torquentis convulsionis. Vid. *Helmont. loc. supra cit.* Dictis lucem affundit experientia ocularis *Magnif. Dn. D. Welschii Mæcenatis & Hospitis mei omni observantiâ colendi;* qui dum Anatomicas fascies gereret, in sectione colicis cruciatibus enecati, deprehendit totum *Colon* à flatibus immensum distensum, sub insertionem v. in intestinum rectum, ubi simili modo ac mediâ sui parte sub hypochondrio sinistro in gyros contorquetur, adeò coarctatum, ut nil magis visum fuerit, quàm planè ibi coaluisse; ipse v. defunctus per quatuordecim dies sævisimis torminibus cum fonitu ac fragore sæpius horrendo, dilaceratus fuerat.

§. 9. Quod si spasmi hi intestinales frequentius recurrentes, per nervulos eorum ad plexus communes in mesenterio deriv-

ven-

ventur, ex his ipsis contracturæ istæ spasmodicæ in alias quoque vicinas partes, ex eisdem plexibus nervos accipientes (nam vix in infimo ventre datur pars præter Diaphragma, quæ non de iis nervos participet) contorquentur, unde totum abdomen excruciantes dolores ex vago & inordinato hoc spirituum motu occupant; quare & vomitus pertinaciores subinde superveniunt, quin & in mulieribus similes cruciatus, ac si foetus enitendus foret, inferuntur. Id quod clarius patet, modo consideremus Colicam Nephriticam, scilicet istos abdominis dolores ac vomitus sæpè crudeles, qui calculo Renum tortori superveniunt, nam & hi ipsi non nisi per tales spasmos, à renum nervulis mesenterii plexibus communicatos, & hinc ad intestina & stomachum vibratos, ibique convulsivos tales dolores inferentes, producuntur.

CAPUT IV.

Signa Diagnostica & Prognostica proponit.

§. I.

Diagnosis *Doloris Hypochondriaci* ex ejus historiâ *cap. 1.* recensitâ per se patet; Saltem distinctiva evolvenda sunt signa, quibus & causæ inferentes à se invicem distingvantur, & quomodo à cognatis sibi affectibus discriminetur, intelligatur; Ex quibus iudicium formari poterit, an brevi vel diu duraturum sit malum, & an graviora symptomata malum redditura sint periculosius, an v. minus periculosum ista remissiora.

§. 2. A scybalis malum oriri docet dolor fixus sub costis nothis, cum quodam gravitatis & ponderis sensu; tumor tunc durus, interdum ad coli situm deorsum versus protenditur, ut hoc in exemplo à *Sylvio prax. c. 9. §. 57.* recensito elucet; Adest contumax alvi obstructio; Præcesserunt causæ externæ ad excrementorum indurationem & retentionem disponentes, quales sunt balneum, sudores, exercitiæque nimia, assumpta duriora ac viscidiora, potus parcior haustus, uti & vitam sedentariam dispositivè concurrere, & urinam copiosius redditam illas producere testatur ipse *Hippocrates aphor. ultim. sect. 4.*

C 2

§. 3. Mu-

§. 3. Mucilaginem ponticam, acidam, pertinacius *coli cellulis in sinistro hypochondrio* adhaerentem, esse causam hujus doloris ex eo ferè patet, quòd dolor sit perterebrans, fixus, & ferè continuus, quòd adsit sensus contorsionis in isto loco admodum dolorosus, & punctiones cootinuatae: qui dolores si fuerint graviores, subinde & reliquis intestinis & mesenterio per consensum affectis per totum abdomen successivè, & hinc ad lumbos detorquentur. Eandem ulterius manifestant ciborum fastidium, singultus, vomitusque pituitosi, ætas consistens, crapula frequentior, & alvi reseratio sine doloris remissione.

§. 4. Flatus esse causam horum dolorum, ex hoc elucet, quòd vagi sint & modò cessent perinde recurrant, adsint simul borborygmi & murmura avpominis, regio hypochondriaca tumeat & turgeat non secus ac sæpius totum simul abdomen, manu sinistro lateri admotâ cesset dolor, flatus per inferiora erumpentes malum levent, subinde etiam ructus per superiora missi dolorem minuant, adsit difficilior ac impedita nonnihil respiratio, ipse æger sit Hypochondriacus & aliàs flatuum generationi obnoxius, præcesserint assumpta alias dicta flatulenta, item effervescebilia, de quibus cap. præcedente dictum.

§. 5. A cognatis sibi affectibus discriminatur facilè, & 1. quidem à peritonæi & musculorum doloribus; quia *hypochondriacus* est profundior & quòd musculorum ille, facilè tactu deprehendi possit, nam compressi leviter dolorem inferunt teste *Sennerto prax. p. 488.* 2. Minus facilè à cardialgiâ, oriunda, videlicet, ex iisdem ferè causis in stomacho, ex quibus hic noster affectus in intestinis, undè & inconvenienter licet, colica ventriculi vocatur: Hæc ipsa sæpius per *συνπάθειαν* dorsum supremamque lumborum regionem affligit, interdum etiam inferiora petit ac egregiè dolorem Colicum mentitur, undè non rarò errores in curatione nascuntur, observante id *Schentk* de quibusdam Medicis, ægrum de dolore anteriori stomachi conquerentem, pro cardialgiâ laborante habentibus, qui tandem Clystere utiliter applicato, dolores hos à *Colo* provenisse, cognoverant. 3. Ab Iliaco dignoscitur, ratione loci quòd hic circa umbi-

umbilicum magis torqueat, item quod scybala *ἀνω* magis quam *κάτω* rejiciantur, quodque brevioris sit moræ. 4. Inter dolorem *Hypochondriaco colicum* & nephriticum, ob vicinum situm & per plexus mesenterii nerveos conjunctionem, sibi multum affines, id discriminis observatur, quod hic minus sit tensivus, sed gravans & fixus, deorsum tendat ac ureteres lædat, & urinas colore lacteo ferè cum copioso sedimento tingat, id quod non fit in illo; Licet etiam 5. Hæc *passio hypochondriaca* sæpè complicetur cum hysterica passione in mulieribus, dū dolores in hypochondrio sinistro incipientes, in medium abdomen contorquentur, & ad spinam dorsi lancinantes, vehementes præcordiorum angustias inferunt, imò interdum in inguina descendunt & q̄s. foetus enixum representant; qualem dolorē mulieri inde à tempore abortūs sæpius recurrentem & semper ex hypochondrio sinistro incipientem, & abdomini tormina inferendo ad inguina & lumbos descendentem, carminantium tamen & pituitam acidam evacuantium usu cessantem observavit *Dominus Præses*: attamen à se invicem discriminantur, quod rarius in suffocatione hysterica fixià hypochondrio sinistro inhæreant dolores, & quod in passione hysterica majores borborygmi ac tumultus orientur in medio abdominis, quod item majores præcordiorum angustia ac anxietates, non raræ quoque lypothymia ad sint, id quod in dolore nostro evenire non solet; ut taceam faucium angustias, vertigines, ac horrendos, sæpius etiam ridiculos gestus, qui passionem hysterica comitari solent. Quibus notis ulterius distinguendus sit *Hypochondriacus*, à reliquis abdominis doloribus affinis, dicere superfedeo, & facile cuivis patebit, qui partem affectam situmque ipsum doloris attendet.

§. 6. Prognosin quod attinet, caret malum hoc omni ferè periculo, si pars modò *coli* in primis verò circa finem laboret, clysteribus eò facile penetrantibus; minus verò facilem medicaminibus se præbet, si totum intestinum fuerit infarctum, tunc enim diurnam moram, sui acerbitate, vigiliis, inquietudine, similibusque, vires insigniter dejicit, idque eò magis si malum hæreat in *intestino tenui* hypochondrio sinistro substrato. Contumacissimum curatu

est, si à mucilagine ponticâ & pituita vitreâ oriatur, nam supervenire solent convulsiones, abdomen sæpius quasi excavantes, & umbilicum interiora versus retrahentes. Nec minus periculosa est hæc passio, si oriatur à scybalis diutiùs retentis, periculum enim est, quin ad volvulum aut inflammationem partem affectam disponat; si verò à flatibus originem ducat in tympanitidem abire potest, aut distendendo nimis abdomen, ad umbilici intumescentiam, aut herniam disponere, observante id *Foresto lib. XXI. obs. V.*

CAPUT V.

Medendi rationem Doloris Hypochondriaci docet.

§. I.

UT denique compescatur tam atrox furia, salutares opem ferunt Medicorum manus; quæ procelloso morbi turbine sedato, exoptatam corpori serenitatem reddunt; remedia scilicet hæc afferunt, quibus malum auferunt, inventa per indicationem mediante ratione, confirmata per experientiam, illustrata per analogismum. Ut dolor equevidem sistatur, anodyna in genere dicta, item, in specie narcotica requiruntur; Ut causæ removeantur variæ, varia tentanda sunt, scybala dura emollienda & evacuanda, mucilago viscida incidenda, abstergenda & expurganda, flatuum proventus inhibendus, & eorum ex acido origo destruenda: Quibus coronidis locò, præservationi ab hoc malo dicata, adjungenda erunt.

§. 2. Fontes ex quibus hauriuntur remedia salutaria, pro his scopis sunt Chirurgicus, Pharmaceuticus, & Diæteticus; prior vel pauca vel nulla subministrat auxilia, pro nostro equevidem affectu, mitioribus ferè succumbente, nec crudelem Chirurgi opem postulante; ob id ea, quæ à Pharmaciâ ex tribus regnorum divitiis, & ex diæteticâ suggeruntur, in primis producemus: initium faciendo à causarum remotione, ut eò tutius postmodum ipse affectus dolorosus deleri possit.

§. 3. Si E. induratae faeces obsefferint coli cellas, & quæ sub hypochondrio sinistro sunt, angustias, optimum erit, eas primâ quâ-

quâque occasione per consuetam portam inferiorem educere: Convenit tamen his præmittere emollientia, quibus humorum crassities attenuetur & diluatur, ac viarum impedimenta amoveantur. Utrique scopo satisfaciunt, in primis clysmata, licet enim *Helmont* eorum usum ceu pudibundum & quod vix citrà ruborem à Medico svaderi possit auxilium, rejiciat, tamen argumentis ejus non nihil satisfecit *Hoffmann. opere de methodo medendi c. X. l. I.* & quotidiana experientia ipsi aperte contradicit, quæ saluberrimum clysmatum usum creberrimè ostendit, quem etiam ulterius sufficienter confirmat *Mæbius in dissert. eruditâ & elegantî de usu clysterum medico,* cujus verba sunt: *Clysmata cunctis intestinorum ægritudinibus levamento sunt, s. calida s. frigida adsit intemperies, eam corrigere poterunt; & paulò inferiùs addit: Ut autem alvus non à fæcibus exsiccatis tantùm, sed etiam à flatibus induratur, ita & illis exterminandis & displodendis clysteres inseriunt; & rursus: in affectu hypochondriaco scorbutico, melancholiâ hypochondriacâ, febribusq; intermittentibus, ubi alvus ferè semper est adstricta, incredibilem ferunt fructum clysmata, s. molliendo s. purgandorem tractare velis &c.* Clyisma itaque tale pro usu emolliendi injecisse è re erit. ℞. Rad. alth. Rad. lil. albor. aa. ℥β. H. Malv. Summitat. meliloth. aa. mii. coq. in f. q. Δ hord. Colat. ℞. ℥ix. add. bened. laxativ. ℥j. olei lili-or. albor. rapor. aa. ℥β. vitell. ovar. Num. j. M. pro Enemate: vel hujus loco lac vaccinum cum melle ꝑ ali instar clysmatis injectum, & fæces emollit, & lubricando vias educationem faciliat; Clyster etiam ex solo oleo lin. & rapor. aa. ℥iv. aa ℥v. injectus & ad tempus retentus, mirus est ad alvum à scybalis impetitam resolvendam; Clyster hic acui potest cum ℥β. vel ℥vj. olei diacolocynthid. *Overcetan.* Hinc namque ferè simili ratione alvum per tres hebdomades pertinaciter à fæcibus induratis obstructâ, aliis omnibus irritis reseravit *Rulandus* injectis singulis horis ℥iv. olei olivar. undè emollitis post 3. horas scybalis, hisqve præduris copiosè rejectis æger est restitutus. Vid. *Theaurus Rulandi p. 233.* Qualem successum idem author cit. loco p. 236. per oleum lini ad ℥v. nunc solum, nunc cum ℥β. trochiscor. alhandal injectum, obtinuit. Quod si tamen contumaciora stercora hæc & similia lenia non promoverint, ad

ad acriora pergendum, & clysmatis lenientibus Θ is gemmæ ʒj. ad ʒij. permiscendum: hoc enim ex experiētiâ luculentâ *Foresti lib. 21. obs. s.* scybala emollit, ac intestina ad eorum expulsionem irritat; ubi tamen observetur: omittenda tunc esse oleosa, & mucilaginosâ ingredientia, ne his ipsis obtundantur aculei incidentes, emollientes & stimulantēs Θ is gemm. Quod si v. neq̄ve hæc sufficere videantur, pulp. colocynt. in petiâ ligata istis incoqvenda est, v. g. \mathcal{R} . flor. melloc. verbasco. Chamomill. aa. mj. sem. lin. ʒvj. pulp. colocynth. in petiâ ligat. ʒʒ. ad ʒj. coq. in f. q. ∇ simpl. colatur. \mathcal{R} . add. Electuar. laxat. ʒʒ Θ is gemm. ʒj. M. F. Enema. Hisce Enematis injiciendis, externa emollientia applicanda loco dolenti, aut fomenta ex sacculis emollientibus vulgò notis in lacte coctis, item alia decocta emollientia adhibita, suppetias ferunt, uti & oleis linimentis ac unguentis emollientibus, cum felle \mathcal{S} , aut ungvēto v. g. de artanitâ, dialthæâ acuatâ & hujusmodi aliis epomphalicis dictis, simul stimulantibus illitis, natura adjuvatur.

§. 4. Qvin & non incommodum erit, assumptis simul per os, emollientibus dura, aut lubricantibus intestina, scybala dolorifica loco suo sub hypochondrio sinistro deturbare. Usitatus hic est esus largior butyri, aut oleum amygdal. dulc. ab ʒj. ad ʒij. sive plures in juscūlo calido sumpti; qvo potentius adhuc & certioris effectus est oleum lini singularissimum hoc antipleuriticum, de qvo *Vid. Gabelchouer. C. 4. cur. 68.* qvo ub ʒj. ad ʒij. cum syrup. de jujub. vel violar. & aliquot gutt. olei destillat. anis. (ut hoc odor fastidiosus, illo verò sapor. nauseosus corrigatur) exhibito, mirè solvuntur ac abluuntur scybala dura, torminum Hypochondriacorum authores. Pertinet hûc mica panis tosta, & oleo olivar. irrorata manè deglutita, remedium â. *Borell. l. 2. obs. 14.* commendatum. Lactis qvoq̄ve largior haustus aut qvòd melius est serum (cujusvis Θ osa intestinorum abstersiva mira hîc præstat) vel solum vel cum melle attemperatum assumpsisse conducit. In primis verò passulæ minores salutarem hic ferunt opem, sive pulpa earundem, sive decoctum cum stimulo \mathcal{F} eo assumatur, hoc namq̄ve blandissimè alvum subducendo fæces induratas hinc inde hæretes abstergit, emol-

lit.

emollit atque lubricat, unde speratus vix fallat successus; Idque eò magis si uno alterove blando laxativo acuetur eorum virtus. *Hypochondriacis* sanè, quibus ob induratas alimentorum scorias, sive ob acidum pancreatis austerum, nimis eas coagulans, s. ob pituitam acidam vitio digestionis stomachicæ prognatam, eas glutinosas reddentem, tantum non continuò obstructa est alvus, optimè conducunt passulata, quæ inter seqq. potio palmam obtinet & passular. min. ʒjβ. contund. in mortar. lapid. ad consistentiam pult. coq. in ∇ simpl. ℔. iij. Colatur. fervent. ℥jβ. infund. fol. senn. s. Stipitib. ʒiij. cremor. Fri ʒj. fl. violar. p. iij. stent in loco calido per noctem, mane filtretur D. S. *Großnender Trancf.* cujus haustu- lus mediocris esuriente stomacho assumendus, palato gratus & blandissimum *Hypochondriacis* laxativum existit, fæcesque induratas aut viscidas suavissimè educit. Aut usurpetur pulpa passular. cum cremore & Fri subacta, & aliquot gran. extract. trochisc. alhand. acuata, quæ dat *Electuar.* non inconueniens ad scybala suaviter promovenda, & ibidem natos dolores *Hypochondriacos* sistendos. De passulis & prunis laxativis communiter notis, nil addere placet.

§. 5. Juscula quoque & ex blandis emollientibus parata decocta quibusdã in usu sunt: quorum formulas præscribit *Barbett. prax. p. m. 73. 75.* It. *Horstius C. s. obs. 8.* Quibus emolliendo dura ac sensim lubricando intestina subducitur alvus. Sed his levioribus misis, si pertinacior fuerit induratarum fecum infarctus, ad quum vivum ceu sacram anchoram confugiendum erit; & propinari poterit ab ʒj. ad ℔j. & plures, pro ratione circumstantiarum; & sanè hujus permeans fluxibilitas, etiam impactissima stercora permeabit, & excernibilia reddet, quin & volvuli hinc oriundi metum omninò eximet; cujus felicem usum deprædicatum, vid. apud *Henr. ab Heer obs. 2. Fontan. conf. & respons. p. 85. Menichen. obs. 6. ad cultr. anatom. Lyseri annexa.* Præ ceteris efficacia ejus ex seqq. patebit *epist. ad B. D. Michaëlem à Celeberrimo Erbenio exarata, ad hunc vocor febricitantem, & pertinaci constipatione, variorum catharticatorum fortissimorum enematum, per XI. dies contemtrice, ad brachia usque tumefactum.* Fussi alvo applicari ex arte fol-

D

lem

lem ferrarium, ut beneficio inflationis excrementa illa indurata & perustâ febrili calore ab intestinis coherentibus liberarentur, sed irritò conatu. Unde ipsi propinavi ℥ iij. ꝯ vi vi, qvi mole suâ & mobilitate patientem inter deambulationes primùm, mox saltationes, deniqve vectionem curru über **Pflaster und gebaute Ucker** alvo rebelli & morti imminenti eriperet; Sed omnis conatus fuit vanus. Lento processu suo & labore ꝯ us excrementa ita liquefecit, ut nocte, ab assumpto ꝯ io, blande effluerent, dormiente nec advertente patiente, donec experge-factus stratum ac cubiculum pollutum, atqve ex ꝯ io à menstruo microcosmico resolutò in argentatum videret: sine seqq. convulsionibus.

§. 6. Quod si v. non tam induratae feces, quàm, quod frequentissimè contingit, mucilago acida & austera parietibus coli inflexi adhærens, cruciatuum hypochondriacorum terebrantium & contorquentium extiterit causa, (licet cum hac flatus ut plurimum concurrant, de quibus inferius dicetur) hæc incidenda, attenuenda, & per inferius guttur rejicienda venit. His usibus nunc injecta clysmata, nunc applicata fomenta & emplastra, nunc appropriata pharmaca propinata inserviunt. Clysmata itaqve incidentia, & solventia superius allegata; in primis ex ꝯ & colocynthide, hic etiam erunt appropriatissima: item quæ fiunt ex jure pisorum cum saccharo, melle & ꝯ æ, nam & hæc eleganter detergunt mucilaginosas sordes viscidas: quibus ubi fortius agendam est, addit suam ▽ benedictam *Rulandus* (loco cujus infusum vel decoctum vulgaris croci metallorum substitui potest) dum in desperatis ferè abdominis doloribus seqq. clysterem subindè repetendum, felici cum successu applicat. ℞. Juris pisorum ꝯ viij sacchari ꝯ β. ▽ benedict. nostr. ꝯ ij β. olei commun. ꝯ iv. Misce aa, & injice quâvis horâ doloris recrudescentis calidè. Confer. *River. Cent. 1. obs. 67. & cent. 2. obs. 12. & cent. 3. obs. 22.*

§. 7. Hisce succurrendum est externis emollientibus, & pituitam viscidam solventibus: quæ inter excellunt gummata emplastri formâ loco dolenti, ac à pituitâ obfesso applicata; Gummi ammoniacum hic cæteris palmam præripit, undè & emplastrorum *spleni* tributorum, non minus quàm ad tumores scirrhosos quoscunque, etiam scrophulas, applicandorū ferè existit basis: convenien-
ter

ter itaqve usurpatur *emplastrum spleneticum Aqvapendentis*, ex duabus partibus ammon. in F soluti, unâ succi nicotianæ, dimidiâ resinæ & therebinth. & succi ebulicum oleo de capparibus & q. f. ceræ mistis paratum; Item *emplastrum de cicutâ & ammoniaco Heurnii & Sennerti* ad splenis scirrhos aliasq; obstructiones usitata, malaxanda cum oleo succini vel capparum. Præ cæteris elegans est *emplastrum carminativum Sylvii*, quod exhibet *praxeos* ipsius p. 169. ad liqvescendam & emolliendam viscidam hanc pituitam optimum: Alii tale emplastrum applicandum svadent. R. Gumm. ammon. in F solut. ʒj . Tacamah. Emplastr. de mucilagib. aa. ʒʒ . Sal. armoniaci ʒij . M. F. Emplastr. in formâ debitâ loco affecto imponendum. Ante v. horum applicationem, non incommodum fuerit præmittere inunctionem loci ab hâc pituitâ obsesi, cum oleo laurino, capparum, lil. albor. nicotian. cum oleo destillato laterino, vel ammoniaci, foetido licet, permistis. Item adhiberi commodè poterit unguentum martiatum purgans, his ipsis oleis dilutum.

§. 8. Sed rarò sufficiunt externa, aut infusa clysmata, ut plurimum internis pituitam acidam s. austeram detergentibus, resolventibus ac evacuantibus, simul succurrendum. Primatum denuò hic obtinent gummata vulgò nota, in specie ammoniac. undè etiam eodem paratæ pillulæ & potiones, ad corrigendam & detergendam hanc pituitam sunt optimæ; ita prostant pillulæ *Qvercerani* ex ammoniaco, item lac ammoniac. *Bartoleti Encyclopæd. lib. s. ultimo* paratum ex ammoniaco, cum F ex citri succo & ato, facit & huc spirit. ex gumm. ammoniaco cum virid. ær. & A & atus, admodum incisivus, penetrans, & resolutivus pituitæ viscidæ vitreæ. Ad ammoniaci vires proximè accedunt reliqua gummata vulgò nota: bdellium, tacamah. sagapen. opopan. myrrh. & mastich. &c. Ad evacuandam v. pituitam istam viscidam, colocynthide & ex hac paratis extract. trochisc. alhand. ac aliis nullum præstantius datur, quemadmodum & seqq. hæc potiuncula, licet ingrata, expertissima tamen est in simili dolore à pituitâ vitreâ & pontica, tam in intestinis, quàm in specie sub hypochondrio sinistro stabulante. R. ∇ menth. ʒj . cinnam. ʒʒ . gummi ammoniac. in F solut. scrup. j. ad

3ß. Fri Olat. scrup. ß. ad gr. xv. scammmon. rofat. Extr. trochisc. alhand. aa. gr. ij. syrup. de pomis 3ß. M. F. potio, quæ unâ vice hausta x. s. xij. interdum ultra xv. vices, viscida & mucilaginosâ, cum præsentaneo ægri levamine & doloris cessatione eduxit. Præter hæc est & ☿ dulcis cum laxantibus propinatus, pituitæ vitreæ præstantissimum detergens, unde hujus optimum eradicativum non sine ratione has pillulas appellat *Deodatus in valetud. p. 246. R. MP. cochiar. min. scrup. j. aquilæ alb. dulcis gr. xvj. aut xx. olei anisi gutt. ij. M. F. pillul. pro unâ dosi. D. S. &c.*

§. 9. Nec hic prætereunda sunt ☿ea, quorum virtus pituitam hanc viscidam & acidam incidendi & detergendi manifesta erit, si attendatur constare ☿rum primariò ex copioso acido subtili, quod junctum est sufficiente ☿e volat. de naturâ alcalium, præter feculentias quasdam terrestres cum pinguedine quadam ☿eâ intertextas, ratione quorum ☿ium experti usus est cremor ☿ri imprimis cum sal. tartari junctim propinatus; similiter quoque conducit ☿rus Olatus, sed non communi modo ex spiritu Oli sed ex ipso Olo soluto modo *Tacheniano* paratus. *Vid. hujus clavis ad Hippocratem chym.* non minus quam spiritus ☿ri volat. in primis v. ex fecibus vini prolicitus, beneque rectificatus, aut qui ex ☿ro cum O per Retort. tubulatam in Sp. vini propellitur, & post rectificatur, ac saporem & odorem perfectè urinosum volatilem acquirat; spiritus carminativi nomine alias decantatus. Cui præferendus adhuc est spiritus volatilis, qui ex ☿ro cum proprio alcali fermentato instar spiritus ☿*ci subtilis elaboratur, hi ipsi enim convenientissima sunt auxilia, ad corrigendum saporem acrem, ac consistentiam tenacem pituitæ istius viscidæ. Horum ☿orum vires exaltari possunt, si cum oleis aromaticis convenienter fuerint maritata, sic namque potentius hanc ipsam mitigant & corrigunt, cum ipsa aromatica non sint ultima quæ hanc pituitam alterent & inde orta mala corrigant; De quibus cum jam occasione flatuum plura dicendi ansa suppeditetur, ea vel innuisse sufficiat.

§. 10. Nam flatus sunt, qui ut plurimum cum pituitâ viscidâ & acidâ juncti, dolores immensum augent, & varia simul abdominis

nis

nis Symptomata inducunt: quorum originem jam supra ex vitiosa fermentatione, ab acido peregrino in intestinorum mucos viscido deduximus. Compescunt E. optimè eorum vim & impetum aromatica, hisque cognata alia de Θ e volat. oleoso participantia, mediante quo & acidum fermentativum tanquam hujus contrarium alteratur & destruitur, oborta fermentatio tollitur, & mucilago viscida resolvitur. Usurpantur talia quatenus nunc clysmatum formam infunduntur, nunc unguentorum specie abdomini illinuntur, nunc liquidorum modo propinantur. Simplicia carminantia naturæ aromaticæ, ordinaria clysterum horum ingredientia, in vulgus nota sunt, sufficiat formulam (ut ex ungue Leonem) hic annexisse \mathcal{R} . rad. angelic. levistic. aa $\mathfrak{z}\beta$. herb. chamomill. roman. Menth. aa m. i. baccar. lauri $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. juniper. $\mathfrak{z}\beta$. sem. annif. carvi. aa $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{j}$. coqv. in f. q. ∇ . simplic. colat. \mathcal{R} . $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{x}$. in quibus dissolv. Electuar. de baccis lauri $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. mel. rutac. $\mathfrak{z}\beta$. f. $\mathfrak{z}\mathfrak{v}\mathfrak{j}$. olei \mathcal{Q} at. anif. fænicul. aa $\mathfrak{z}\beta$. olei succini gutt. v. vitell. ovor. Num. i. M. pro clysmate. Huic opem ferat loci dolentis inunctio, parata primariò ex oleis \mathcal{Q} atis insigniter penetrantibus (cum nihil aliud sint quam Θ ia volat. ab acido volat. subpingvi in corpus oleosum concentrata) quorum virtus exaltabitur ponendo desuper lapidem probè calefactum: Parantur tales inunctiones ex oleo chamomill. anethin. castor. laurin. cortic. \mathcal{Q} at. aurantior. carv. cumin. fænicul. anif. rut. Zedoar. Angelic. macis & similibus, modò separatim modò conjunctim inungendis. Stöckeri experimentum fuit litus ex oleo laurin. $\mathfrak{z}\beta$. cum $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. castorei paratus. Parari etiam potest unguentum h. m. \mathcal{R} . olei castor $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. olei stillat. angelic. cort. aurantior. cumin. anif. aa $\mathfrak{z}\beta$. chamomil. sapphirin. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. cum f. q. corporis pro balsamo D. S. **Sälblein gegen die Blähung.** Pertinet huc etiam Galbanetum Paracelsi, ut aliàs in colicis & iliatis doloribus conveniens, ita & in nostris non minus egregium.

§. II. His associanda sunt debita interna & ipsa aromatica; quæ inter agmen ducunt sem. calida, dicta majora (Helmontio minor) scilicet anif. cumin. aneth. fænicul. carv. dauci &c. quorum sapor & odor aromaticus in oleo volat. fundatus, miras habet acidum vitiosum Gas flatuosi generativum, corrigendi & flatus inhi-

bendi dotes; cum præterea singulariter intestinis stomachoqve sint amica & ob id intestinorum solamina rectè ab *Helmont.* vocantur *Tr. de flatib. §. 75.* Non enim flatus discutunt, quod inimaginabile, qui aliàs sponte modo viæ sint apertæ exitum quærun, sed materiam undè flatus exsurgunt alterant & corrigunt, & istam fermentationem vitiosam sistunt, ac ita impediunt, quo minus concretum materiale in flatus s. in Gas Spirituosum vertatur, id quod etiam reliqua vulgò appellata carminantia & in genere quæcunqve aromatica præstant. Modus utendi est, ut in vino semina hæc propinentur, in quo lenitè prius ebullierint, ad imitationem *Helmont.* Vel ut frequentibus cohobationibus Spirit. vini benè rectificatus earum virtute imprægnetur: aut quod elegantius evadit remedium; Spirit. vini cum Θ volat. Θ * ci arcte conjunctus, ab iisdem sæpius est abstrahendus, aut cum eorum δ atis oleis jungendus, sic enim egregium contra flatus habebitur remedium. Sed præter hæc semina & aromatum, in specie v. Galang. Zedoar. mac. caryoph. cardam. cubeb. virtus, in Θ volat. acriori, oleoso tamen, fundata, stomacho & intestinis flatibus infestatis potentes fert opes: Quibus ex nostratibus cognata & qf. occidentalia aromata sunt bacc. juniper. laur. cort. pom. aurantior. chamomil. menth. angelic. cumin. salvia & sim. quorum Spiritus & essent. sic dictæ omnibus sufficienter cognitæ. Singulares inter has obtinet virtutes essent. chamomill. in specie roman. combinata cum rad. aromaticâ Zedoar. & cum Spiritu proprio parata, usurpanda à gutt. XX. ad XXX. Nec ultimo loco reticenda est, virtus amygdalar. amarar. quæ artificiosè præparatæ singularem planè vim carminantem obtinent. Hisce vegetabilibus animalium aromata addenda: e.g. castoreum & omnia ex eo parata, it. Zibeth. interno pariter ac externo usu commendatissimum & à Paracelso in Colico dolore umbilico inunctum; Quibus & sterora animalium non minus interdum fragrantia specialiter v. eqvinum addo, quod in flatulentis abdominis affectibus præsentissimam affert opem, undè pariter colicæ ac hysteriæ passioni succurrit. Excreta hæc animalium manu nos ducunt ad Θ mirabile concretum Θ num, ex iis ut plurimum petens natales, & inter car-

carminantia vel maximè enitescens. Inprimis v. Spiritus ejus probè cum Spiritu vegetabilium dulcificatus, & ab acore nimio temperatus hic convenit. Eligendus v. pro hoc scopo erit spirit. vini ab aromaticis carminantibus cohobatus, & horum partibus volatil. probè imprægnatus, cujus descriptionem egregiam suggerit *Syl-vius prax. p. 90.* hujus duplum cum Spirit. $\text{\textcircled{D}}$ part. i. junctum & cohobando unitum, egregium subministrat spirit. carminantem. Non dissimili ab hoc modo *Spiritus anticolicus B. Michaelis paratur*, quo excellentius pro hoc malo eradicando non datur.

§. 12. Et hac ferè ratione causæ tolluntur, quibus extirpatis cessare etiam atque evanescere solet, ipsa dolorifica passio. Verum si torminosa hujus subinde recurrant vestigia, aut si mox in principio talis sit vehementiæ, ut aliis prætermisissis huic ceu primariò urgenti occurrendum sit, sui remotionem innuit per anodyna & narcotica usurpanda, quæ inter papaverina emicant remedia, horumque princeps opium, inprimis si in laudatissimum exaltatum fuerit laudanum, cujus saluberrima usurpatio, omnes dolores ex spasmodicis intestinorum convulsionibus obortos à quâcunqve hi excitentur causâ occasionali exoptatò sedabit. Inprimis si cum aptis specificis combinetur, in specie quidem cum seminibus istis calidis supra laudatis, aut inde elicitis remediis, aut cum castoreatis medicaminibus, quæ singulari virtute convulsivos intestinorum motus, indeq; natos dolores sedant & quietant. Laudanum commendavi opiatum, s. istud quod ex correcto hoc paratur; Cujus correctiones omnes superat quæ fit per fermentationem cum succo cydoniorum videnda *in epist. 45. Cent. 3. Bartolin.* Eandem etiam cum succo pomorum Borstorffiorum instituere *Dn. Præses in* more positum habet. Juxta hanc est optima ea, quæ per alcalia fixa, primariò quidem $\text{\textcircled{F}}$ ri, hinc $\text{\textcircled{D}}$ i, per $\text{\textcircled{A}}$ vegetabile carbonum præparat. instituitur. Quibus modis paratum opium tutum ac omni laude majus evadit remedium, quod ipsum etiam pro circumstantiarum urgentiâ cum purgantibus propinari potest, præeunte nobis non tantum *Rhumelio* in compositione pillular. antipodagricarum, quæ ob laudanum admistum vocat, *Veni Amice surge & ambula: jatreo chym. p. 725.* Sed etiam *Stöcker.* qui *in prax. cap. 36. p. 197.* ceu expertas insigniter ad colicum dolorem commendat has pillul. $\text{\textcircled{R}}$. aloës succotr. vel pillul. aleophangin. $\text{\textcircled{3}}$ j. s. scrup. $\text{\textcircled{4}}$ v. opij, croci, aa. gr. i. vel 2. M. F. pillulæ jejuno stomacho exhibendæ, quæ I. dolorem lenire, hinc etiam blandè evacuare asserit, cum speratâ denuò salute. *Confer. River. C. 1. obs. 63. & C. 2. obs. 1. Poter. 3. c. 27. & c.* His & similibus internè usurpatis, nullum dubium est, quin cessaturus sit dolor; Nec minus hos sedat opium cum Clysmatis ano injectum à gr. iij. ad x. mistum, sed caute & ultra quam dosin vix ascendendum *Vid. Borell. C. 4. obs. 92.*

§. 13. Hæc sunt remedia ex fonte Pharmaceutico contra *dolorem hypochondriacum* desumpta; Diætetikum quod attinet fontem, hic circa 6. res non naturales dictas, medias inter statum sanitatis & ægritudinum, & vel ad hunc vel ad illum pro varietate circumstantiarum disponentes, primariò versatur. Eminent inter has aer, qui vitetur frigidus, moderatè verò calidus eligatur. Ab hoc sunt *assumpta*, ex quibus respuenda sunt crassa, viscida, dura, & cruda, ut carnes fumo induratae, aut conditæ copioso Θ e comm. quia scilicet proprio Θ e volatili sunt exuta, difficilis coctionis, parci nutrimenti, ac copiosi & vitiosi excrementi, hinc pisces, castaneæ, cydon. pyrus, &c. it. quæcunqve astringentia, & fructus horœi, quia hi fermentando faciliè acescunt, & copiosas flatulentias producant. Nocet etiam si quod aliud, vinum largius haustum, nam aciditate suâ volat. extrâ stomachum toti corpori pestiferâ, intestinis tormina colica, artibus v. paræses inducit: Lactis usus est suspectus, ex eodem verò, separatâ parte caseosâ & butyrosâ. emergit serum, medicina, *malo hypochondriaco* non inconueniens, videlicet, quatenus abundat Θ e volat. Ω so de naturâ armoniacali & ita sordes primarum viarum abstergit, simulqve alvum blandè stimulat; Convenit etiam aromatum usus omniaqve aromatica: it. allium & alliata, cepaceaq. colicæ ex mucilagine acida & inde productis flatibus sunt remedia. Capparum esus est optimus, cum detergant & incidant sordes mucilaginosas. Panis seligendus est benè fermentatus huic enim; & in primis secalino; inest spirit. acidus volat. stomacho amicus, quia quodammodo ejus fermento est homogeneus; quâ ratione coctionem reliquorum ciborum multorum adjuvat. Condimenta ex sinapi utiliter adhibentur, item pruna & hinc decocta. Potus sit cerevisia probè fermentata, non triticea, quæ sæpius est crassa hinc fermentativa & consequenter flatulenta, non recens, non acida. Vinum absinth. & heleniatum conducit, si malum non sit ab induratis facibus. *Somnus* moderatus ut dolorem lenit, ita quies egregiè ejus exasperationem prohibet. *Motus* nimius in lecto & jactatio inquieta dolorem exasperat, ac violentâ corporis contorsione abdominisqve compressionem, mutuam intestinorum in se invicem ingressum, ac tandem ileum inferre potest demonstrante *hoc Cl. Sylvio prax. Cap. 15. §. 19. Alvus*, quantum fieri poterit, servetur aperta, eadem obstructa arte provocetur. Vomitus hic est utilissimus, eumqve singulis mensibus semel provocandum esse, vel optime monet *Langvius lib. 1. ep. 30.* id quod in primis vitam sedentariam agentibus dictum esto. Deniqve ne malum hoc exasperetur cum vehementiores animi affectus, tum præcipuè ira, viperino sanguine pejus est vitanda.

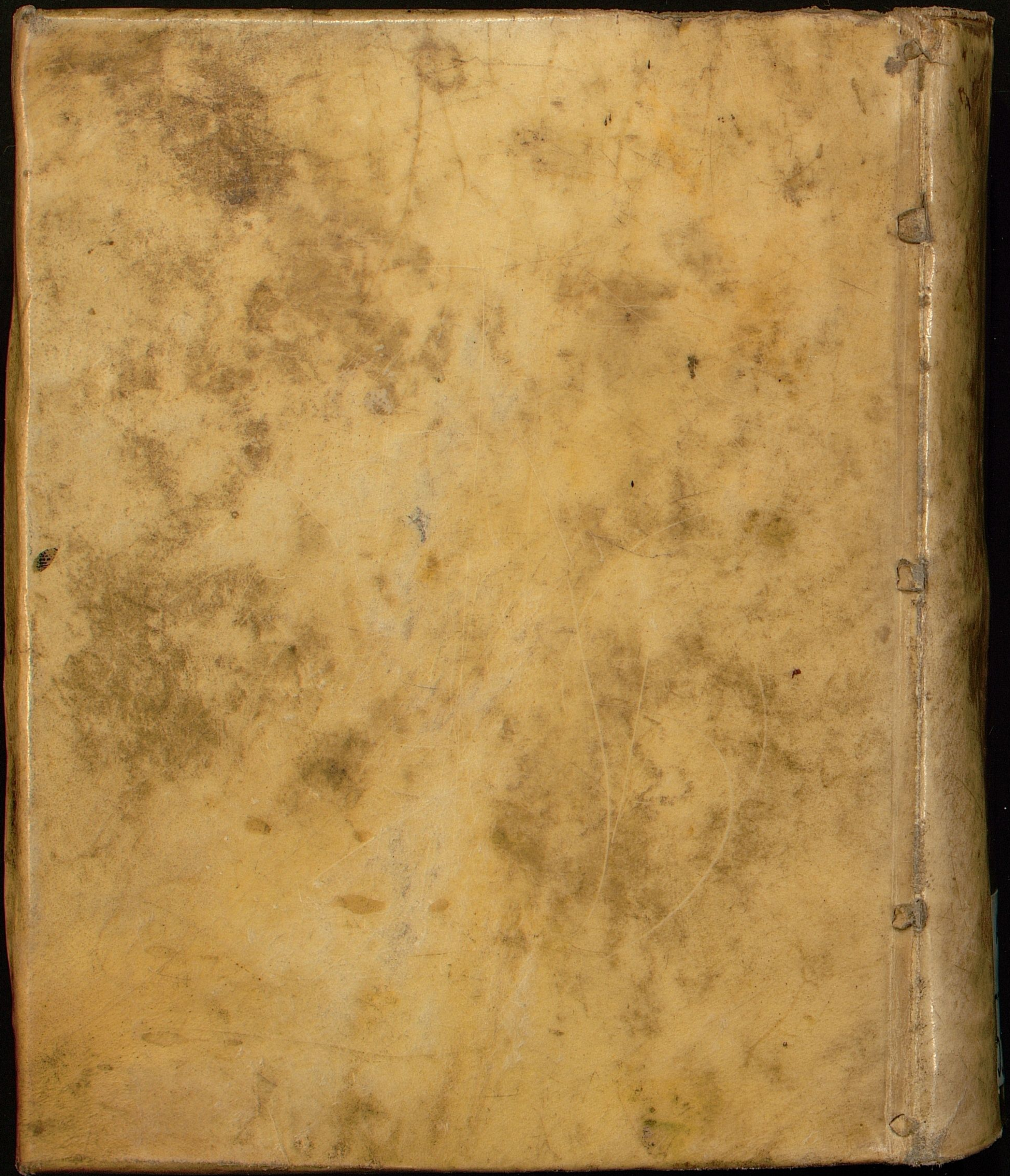
F I N I S.

153754

X2615746

R

1017

36. 37. 2397.
DISPUTATIO MEDICA

De

DOLORE HY- POCHONDRIACO,

vulgò sed falsò
putato

SPLENETICO,

Quam

Sub Præsidio

Viri Nobilissimi & Experientissimi

MICHAELIS ETTMULLERI,

Phil. & Med.D.

Publicæ Philiatorum censuræ submittit

Author-Respondens

EMANUEL BLUM,

Hamburgensis.

Ad diem 4. Maji. Anno M. DC. LXXI.

H. L. Q. S.

L I P S I Æ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

Anno M. DC. LXXXIII.